

MAAILMAN Historia

SAGA
EGMONT

EI
PALUUTA

MAAILMAN

Historia

 SAGA
EGMONT

**EI
PALUUTA**

Maailman Historia

Ei paluuta

SAGA Egmont

Ei paluuta

Cover image: US Navy and Getty Images

Copyright © 2020 MaaIlman Historia and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726383836

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Yhdysvallat lahti sotaan

Dauntless-syöksypommittajien lentue nousi USS Enterprise -lentotukialukselta 4. kesäkuuta 1942. Ensin Japanin laivaston koneet olivat hyökänneet Yhdysvaltain tukikohtaan Midwayn saarella keskellä Tyynämerta. Japanilaisten tavoite oli tuhota tukikohta ja ottaa Tyynimeri hallintaansa.

Yhdysvaltain koodinmurtajat olivat kuitenkin paljastaneet hyökkäyksen etukäteen, ja U.S. Navy oli valmis iskemään vihollisen lentotukialuksiin. Alukset eivät nähneet lainkaan toisiaan, vaan ne lähettivät lentokoneita hyökkäysaaltoina meren yli satojen merimailien päähän kohti vihollista.

MAAILMA SODASSA -sarjan neljäs osa seuraa Japanin ja Yhdysvaltain kaksintaistelua Tyynellämerellä, arkea sodan varjossa ja saksalaisten etenemistä itärintamalla.

Kiinnostavia lukuhetkiä!

1.Auschwitz -kuoleman tehdas

Arkkitehdit, insinöörit ja SS-upseerit rakensivat Saksan miehittämään Puolaan yhden historian kammottavimmista laitoksista: Auschwitzin tuhoamisleirin. Ihmisiä tapettiin siellä järjestelmällisesti ja tehokkaasti varta vasten suunnitellun koneiston avulla.

Tiistai 20. tammikuuta 1942 oli kylmä päivä. Kylmyys unohtui kuitenkin pian niiltä 15 mieheltä, jotka olivat kokoontuneet suureen lämpimään huvilaan Berliinin lähelle Wannseen rannalle. Ryhmän piti keksiä lopullinen ratkaisu juutalaisongelmaan.

Kokouksen oli Hitlerin käskystä kutsunut koolle SS-johtaja Reinhard Heydrich, jolla myös oli ratkaisuidea. Ehdotusta käsittelevät perusteellisesti 15 miestä, jotka edustivat natsihallinnon eri viranomaisia. Päivän lopulla päätös oli selvä: Euroopan juutalaiset piti kerätä leireille Puolaan ja tuhota siellä.

Joillakin leireillä juutalaisten tappaminen oli jo käynnissä ennen Wannseen konferenssia, mutta tahti ei ollut tarpeeksi nopea. Siksi Heydrich ja Heinrich Himmler yhdessä Hitlerin kanssa päättivät, että tietyt leirit muutettaisiin suoranaiseksi kuoleman tehtaiksi. Tarkoitukseen sopi etenkin Auschwitz, jota hiljattain oli laajennettu rakentamalla Auschwitz 2, Birkenau. Leirin komentaja Rudolf Höss kutsuttiin Berliiniin.

”Führer on antanut määräyksen ratkaista juutalaiskysymys lopullisesti. Tehtävän hoitaminen on

osoitettu SS:lle”, Himmler ilmoitti. ”Olen valinnut Auschwitzin tähän tarkoitukseen, osin sen hyvien liikenneyhteyksien takia, osin siksi, että se on helppo eristää ja naamioida.”

Rudolf Höss ei hukannut aikaa. Yhdessä insinöörien ja arkkitehtien kanssa hän alkoi heti suunnitella järjestelmää, joka voisi mahdollisimman tehokkaasti ottaa hengiltä koko Euroopan alueelta karkotetut juutalaiset.

VANGIT NUJERRETTIIN HETI

Vuoden 1942 kuluessa Birkenauhun johtava rautatie alkoi tuoda leirille yhä enemmän juutalaisia täyteen ahdetuissa karjavaunuissa. Tapa, millä päiväkausia pimeissä vaunuissa viettäneet ihmiset otettiin vastaan, oli tarkoin harkittu, sillä tarkoitus oli pelästyttää ja lamauttaa vangit.

Heti kun vaunujen ovet oli avattu, vartijat alkoivat karjua määräyksiä kovaan ääneen ja vahtikoirat haukkuivat raivokkaasti. SS-sotilaat hakkasivat vaunuista ulos astuvia kepeillä ja alkoivat tuuppia näitä eteenpäin huutaen ja piesten. Liian hitaasti reagoivia vankeja surmattiin summamutikassa, jotta sekasorto ja hämmennys olisivat lisääntyneet entisestään.

Menetelmä toimi. Vangit pantiin kahteen jonoon, naiset ja lapset toiseen, miehet toiseen. Ryhmät siirtyivät nopeasti niin sanotulle kuolemanrampille, jossa SS-univormuiset lääkärit jaottelivat tulijat. Työkykyiset – yleensä naiset ja miehet ilman lapsia – lähetettiin leiriin. Loput, eli vanhat, sairaat, lapset ja pienten lasten äidit, lähetettiin suoraan kaasukammioon.

KAASU LEVISI ALHAALTA YLÖS

Kaasutukset, joita Höss oli pitänyt ampumisia inhimillisempänä, hoidettiin tehokkaan raa'asti. Ihmisiä ahdettiin kaasukammioon kuin sardiineja purkkiin. Yleensä naiset ja lapset päästettiin sisään ensin. Lopuksi SS-vartijat tunkivat käskyjä karjuen ja kepeillä hakaten joukkoon vielä 20-30 miestä. Heidät pakotettiin ahtautumaan ennalta täpötäyteen huoneeseen, kunnes siellä oli ihmisiä niin paljon, että heikoimmat menehtyivät hapenpuutteeseen jo ennen kaasutusta. Kreikan juutalainen Shlomo Venezia, joka kuului vangeista koottuun Sonderkommandoon - tappamiseen ja ruumiiden tuhoamiseen osallistuneeseen osastoon - on kertonut, mitä tapahtui, kun kaasukammion ovet suljettiin ja sisään teljetyt alkoivat joutua paniikkiin: "Kaasu alkoi levitä huoneeseen alhaaltapäin, ja kaikki yrittivät ryömiä toistensa päälle ilmaa saadakseen... Näky, joka meitä kohtasi avatessamme oven, oli hirveä... Vangit olivat takertuneet toisiinsa yrittäessään epätoivoisesti saada hapetta."

Kaasutuksen jälkeen Sonderkommandon vangit puhdistivat seinät teloituksen jättämistä jäljistä, ulosteista ja verestä. Parin tunnin kuluttua kammio oli valmis uuteen joukkoteloitukseen. Pian kaasutusten määrä lisääntyi niin, että oli vaikea peitellä, mitä leirin pääkadun varrella kaasukammiossa tapahtui.

Puolalainen vanki Józef Paczynski onnistui kerran hiipimään kahden vankitoverinsa kanssa seuraamaan kaasutusta. Hän muisteli näkemäänsä: "Peittääkseen uhrien huudot SS-sotilaat tyhjäkäyttivät moottoripyöriä kaasukammion ulkopuolella. Siitä ei kuitenkaan ollut apua."

Höss päätti teettää väliaikaiset kaasukammiot kahteen olkikattoiseen maataloon, jotka sijaitsivat lähellä uutta Birkenauin leiriä. SS hääti armotta talojen asukkaat, ja taloihin asennettiin ilmatiiviit ovet ja niiden ikkunat peitettiin. Uudet kaasukammiot osoittautuivat toimiviksi,

mutta Hössin ärtymykseksi ongelmat eivät lakanneet. Teloitusten määrän kasvaessa edes Topf & Söhnen edellisenä vuonna toimittamat tehokkaat tuhkausuunit eivät pysyneet vauhdissa mukana.

SS:n johto päätti haudata osan ruumiista. Tehtävä oli lähes mahdoton. Sonderkommandon vangit ehtivät hädintuskin kaivaa niin syviä hautoja, että ruumiit peittyivät. Hajoamisen vauhdittamiseksi ruumiiden päälle ripoteltiin sammutettua kalkkia, mutta se ei juuri auttanut asiaa. Kesähelteellä kalman löyhy levisi kaikkialle Auschwitziin – minkä muun muassa 17. heinäkuuta 1942 leirissä tarkastuksen tehnyt Heinrich Himmler pani närkästyneenä merkille. Hössin mukaan Himmler ei ottanut asiaa puheeksi vierailunsa aikana, mutta pian sen jälkeen tämä lähetti ongelmanratkaisuaan SS-Standartenführer Paul Blobelin Auschwitziin.

Blobelilla oli takanaan verinen ura. Hän oli ollut Saksan tiedustelupalvelun leivissä, ja sodan sytyttyä hänet oli lähetetty itärintamalle johtamaan yhtä tuhoamisryhmää. Siellä hän oli tehnyt vaikutuksen SS-johtajiin muun muassa organisoituaan syyskuussa 1941 lähes 34 000 juutalaisen joukkomurhan Babi Jarin rotkossa Ukrainassa.

Neljä kuukautta Babi Jarin joukkomurhan jälkeen Blobel oli vapautettu palveluksesta liiallisen alkoholinkäytön vuoksi. Hänen tekonsa itärintamalla olivat kuitenkin tehneet natsijohtoon vaikutuksen, ja Himmler määräsi Blobelin Auschwitziin opettamaan vankeja ruumiiden käsittelyssä ja tuhoamisessa.

UHRIEN RASVA TOIMI POLTTOAINEENA

Birkenauissa Blobel näytti, miten ruumiit saatiin palamaan joukkohaudoissa tehokkaammin latomalla ruumiit hautaan vuorotellen polttopuiden kanssa rataakiskoista tehtyjen

rakennelmien varaan. Polttoaineena Blobel käytti bensiiniä tai metanolia, jota roiskittiin ensimmäisen ruumiskerroksen päälle. Blobelin keinot eivät kuitenkaan loppuneet tähän, vaan itärintaman veteraani oli suorastaan pelottavan tehokas siinä, mitä teki.

”Haudat viettivät loivasti alaspäin niin, että ruumiista irtoava rasva juoksi sille kaivettua uraa pitkin keräysastiaan”, kertoi Sonderkommandossa toiminut Shlomo Venezia jälkeensä. Jos tuli näytti hiipuvan, sitä ruokittiin tällä rasvalla. Blobel vei Hössin myös opintoretkelle Łodzin lähellä sijainneeseen Chelmnon tuhoamisleiriin. Siellä Hössille esiteltiin krematorio sekä miehenkorkuinen jyrä, jolla tuhkauksesta jääneet luut murskattiin. Näin ruumiit saatiin hävitettyä täydellisesti eikä uhreista löytyisi jälkeäkään, Blobel lupasi.

Kaikesta huolimatta Höss päätteli, että ruumiiden polttaminen avorovioilla ei olisi pysyvä ratkaisu ongelmaan. ”Huonolla säällä tai kovassa tuulella palavan lihan haju levisi jopa kilometrien päähän ja sai naapuruston kuiskimaan juutalaisten polttamisesta”, Höss muisteli myöhemmin.

ARMEIJA VALITTI RUUMISROVIOISTA

Leirin johto sai valituksia myös armeijalta, joka huomasi, että roihuavat ruumisrovioit olivat vihollisen lentokoneille kuin merkkitulua yössä. Siispä Topf & Söhne -yhtiön edustaja kutsuttiin jälleen Auschwitzin suunnittelukokoukseen. Yhdessä leirin johdon ja arkkitehtien kanssa tehtaan edustaja kehitti koko syksyn luonnostelmia uudesta krematoriosta, jossa valtavat ruumismäärät pystyttäisiin polttamaan.

Aluksi uusien rakennusten oli tarkoitus toimia vain krematorioina. Leirin johto huomasi kuitenkin tarvitsevansa

myös tehokkaita kaasukammioita, jotka päätettiin sijoittaa samaan rakennukseen uusien krematorioiden kanssa.

Alun perin ruumiiden varastointiin tarkoitettut huoneet muutettiin kaasukammioiksi. Samalla niiden sisäänpäin aukenevat ovet muutettiin aukeamaan ulospäin – muuten oven taakse kasaantuneet ruumiit olisivat estäneet oven aukaisemisen. Lisäksi ruumiiden siirtämistä varten suunniteltu luiska vaihdettiin portaiksi, joita pitkin kuolemaantuomitut astelivat kaasukammioon.

KAASUKAMMIOITA KEHITETTIIN TOIMIVIKSI

Arkkitehdit ja rakennusmestarit ahkeroivat koko talven saadakseen suunnitelman jokaisen pienimmänkin yksityiskohdan juuri sellaiseksi kuin halusivat. Yksi suurimmista ongelmista oli se, miten vangit tappava kaasu saataisiin toimimaan tehokkaimmalla mahdollisella tavalla.

Zyklon B tunnettiin aineena, jolla torjuttiin tuholaisia vaatteista, huonekaluista ja matoista. Rudolf Hössin alaisuudessa toiminut varakomentaja Karl Fritzsch oli vuonna 1941 keksinyt, että ainetta ehkä myös voitaisiin käyttää ihmisten tappamiseen. Hössin ollessa matkoilla Fritzsch teki kokeen, jossa neuvostoliittolaisia sotavankeja kaasutettiin hengiltä Zyklon B:llä. Hössin palattua Fritzsch kertoi esimiehelleen ylpeänä onnistuneesta kokeestaan ja jopa esitteli sen toimivuuden uudella neuvostovankiryhmällä.

Komentaja Höss oli ihastuksissaan: ”Kaasunaamarin suojaamana tarkastelin itse tappoja. Täpötäysissä selleissä kuolema tuli heti, kun sinne heitettiin Zyklon B:tä. Lyhyt, tukahtunut huuto, ja kaikki oli ohi”, Höss kirjoitti myöhemmin.

Ongelmana oli kuitenkin se, että Zyklon B -rakeet muuttuivat kaasuksi tehokkaimmin vasta 26 asteessa. Näin

korkean lämpötilan saavuttaminen oli hankalaa. Topf & Söhne -yhtiön lähettämä krematorioiden suunnittelija Kurt Prüfer kehittikin putkiston, joka krematorion uunien ylimääräistä lämpöä hyödyntämällä lämmitti kaasukammiot optimaaliseen 26 asteeseen. Suunnitelma kuitenkin hyllytettiin pian, sillä uunien lämpö ylikuumensi tuuletuskanavat. Lopulta tappolaitokset vastasivat leirin johdon vaatimuksia. Myös ilmanvaihtokanavat Auschwitziin toimittaneen Topf & Söhnen edustaja Schultze oli todistamassa uusien kaasukammioiden käyttöönottoa toukokuussa 1943:

”Lauantaina leiriin saapui vankikuljetus, ja samana päivänä tarkistin yhdessä [arkkitehti] Bischoffin kanssa puhaltimien ja ilmanvaihdon toiminnan kaasukammioissa. Tätä varten 150–300 vasta tullutta vankia vietiin kaasukammioihin, ja heidät surmattiin kaasulla.”

”SS-sotilas käynnisti kaasukammion ilmanvaihtojärjestelmän, jolloin myrkyttynyt ilma virtasi ulos ja raitista ilmaa virtasi sisään. Testi osoitti selvästi sekä puhaltimien että ilmanvaihtojärjestelmän toimivan moitteettomasti,” Schultze totesi suomatta ajatustakaan kokeen epäinhimillisyydelle.

Koekaasutusten jälkeen uudet krematoriot olivat käyttövalmiita kesällä 1943. Punatiiliset rakennukset sijaitsivat Birkenauin laitamilla. Krematoriot II ja III oli varustettu viidellä suurella uunilla, joissa kussakin oli kolme luukkua, kun taas pienemmissä krematorioissa IV ja V oli kummassakin yksi suuri uuni, jossa oli viisi luukkua. Prosessin tehostamiseksi ruumiit kuljetettiin kaasukammioista krematorioon hissillä.

150.000 KAASUTUSTA KUUKAUDESSA